

سازمان بیهوشی کشور
معاونت امور توانبخشی
سازمان توانبخشی مبتنی بر جامعه

آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول

۲۲

کتابچه‌ی آموزشی برای اعضای خانواده‌ی فردی که مشکل یادگیری دارد

اطلاعاتی در مورد این نوع معلولیت و کارهایی که
می‌توان در باره‌ی آن انجام داد

سازمان بهداشت جهانی

عنوان و نام پدیدآور: کتابچه ی آموزشی برای اعضای خانواده ی فردی که مشکل یادگیری دارد : اطلاعاتی در مورد این نوع معلولیت و کارهایی که می توان درباره ی آن انجام داد / مؤلف سازمان بهداشت جهانی ؛ مترجم: سازمان بهزیستی کشور ، ستاد گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه .

مشخصات نشر: تهران : سازمان بهزیستی کشور، اداره کل روابط عمومی ، ۱۳۸۸ .

مشخصات ظاهری: ۱۲ ص. : مصور ؛ ۲۹×۲۲ س م .

فروست: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول : [ج. ۲۲]. Training in the community for people with disabilities.

شابک: دوره : ۷- ۲۱- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸- ج ۲۲ : ۹- ۴۳- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی : Training package for a family member of a person who has difficulty learning information about the disability and what you can do about it , ۱۹۸۹

موضوع: توانبخشی - راهنمای آموزشی

موضوع: معلولان - راهنمای مهارت های زندگی

موضوع: معلولان - مراقبت های خانگی

موضوع: آموختن - اختلالات

شناسه افزوده: سازمان بهداشت جهانی

شناسه افزوده: World Health Organization

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور . ستاد گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور . روابط عمومی

شناسه افزوده: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول : [ج. ۲۲]

رده بندی کنگره: HDV ۲۵۵/۸ ۲۲ ج ۱۳۸۸

رده بندی دیویی: ۳۶۲/۱۷۸۶

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۰۷۵۰۹

آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول

کتابچه ی آموزشی برای اعضای خانواده ی فردی که مشکل یادگیری دارد.

اطلاعاتی درمورد این نوع معلولیت و کارهایی که می توان در باره ی آن انجام داد (۲۲)

مؤلف: سازمان بهداشت جهانی

مترجم: ستاد توانبخشی مبتنی بر جامعه

ناشر: اداره کل روابط عمومی سازمان بهزیستی کشور

ویراستاران علمی: فرانک تفرشی - گیتا موللی

صفحه آرای: عظیم علیپور فطرتی

چاپ اول: ۱۳۸۸

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: اهدایی

خانواده گرامی

این کتابچه به شما کمک می‌کند تا با مشکلاتی که فرد تحت مراقبت شما دارد، آشنا شوید و روش آموزش دادن او را یاد بگیرید و از بروز رفتارهای نامطلوب وی جلوگیری کنید.

قبل از انجام هر کاری به نکته‌های زیر توجه کنید:

- ابتدا تمام کتابچه را یک بار بخوانید.
- ببینید کدام بخش برای فرد تحت آموزش شما لازم و مفید است.
- اگر فرد در موردی تواناست یا مشکلی نداشت، می‌توانید به بخش‌های دیگر بپردازید.
- اگر فرد در مواردی مشکل دارد، روی آن بخش وقت بیشتری بگذارید.
- در آموزش به فرد عجله نکنید.
- فرد را مجبور به انجام کاری نکنید.
- اگر کاری را یاد گرفت و به تنهایی انجام داد او را تشویق کنید.

در این کتابچه با مطالب زیر آشنا می‌شوید:

- افرادی که شکل یادگیری دارند با چه مشکلاتی مواجه هستند.
- فعالیت‌هایی که انجام آن برای فرد لازم است.
- مشکلات رفتاری فرد.

■ کسانی که مشکل یادگیری دارند ممکن است دیرتر از دیگر افراد هم سن و سال خود رشد کنند، یا رشد آن ها پیش از زمان معمول متوقف شود.

به همین علت، کودک یا بزرگسالی را که آموزش می دهید ممکن است رفتار او کوچک تر از هم سن و سالان خودش باشد و توانایی های او نیز مشابه آن ها نباشد.

■ مشکل یادگیری بر اثر آسیب دیدن مغز ایجاد می شود. این آسیب ممکن است در نتیجه ی بیماری یا ضایعه ی مغزی ایجاد شود که ممکن است قبل یا بعد از تولد رخ داده باشد. کسی که این مشکل را دارد باز هم می تواند بسیاری از فعالیت ها را یاد بگیرد، اما ممکن است نیاز به زمان بیشتری داشته باشد.

افرادی که مشکل یادگیری دارند با چه مشکلاتی مواجه هستند؟

■ فردی که مشکل یادگیری دارد به سرعت سایر افراد، فعالیت های جدید را یاد نمی گیرد.

■ ممکن است در نشستن، استفاده از دست ها یا جا به جایی از محلی به محل دیگر مشکل داشته باشد.

■ ممکن است نسبت به آنچه که دیگران می گویند یا در اطرافش اتفاق می افتد به کنشی واکنش نشان دهد.

■ ممکن است نتواند نیازها یا احساسات خود را به نحوی که دیگران بفهمند، بیان کند.

■ ممکن است نتواند به خوبی فکر کند. مثلاً قادر نباشد اشخاص یا چیزها را با یکدیگر مقایسه کند، یا تفاوت اینجا و آنجا، امروز و فردا یا بیش تر و

کمتر را درک کند. ممکن است مفهوم کجا، چه موقع، چه، چقدر و چرا را نفهمد.
■ ممکن است فقط به مدت کوتاهی آن چه را که به او گفته شده یا در گذشته اتفاق افتاده است به خاطر داشته

باشد و یا اصلاً این چیزها را به یاد نداشته باشد.
■ ممکن است نتواند مدتی طولانی به کسی یا کاری توجه کند.
■ ممکن است در کنترل احساسات خود، مشکل داشته باشد.
■ ممکن است در زمینه‌ی تصمیم‌گیری مشکل داشته باشد. مثلاً نفهمد چه بکند، چه بگوید، چه بپوشد.

فعالیت‌هایی که انجام آن‌ها برای فرد لازم است:

نوزادی که مشکل یادگیری دارد:
■ لازم است مثل سایر نوزادان با شیر مادر تغذیه شود و مهر و محبت مادر را احساس کند.

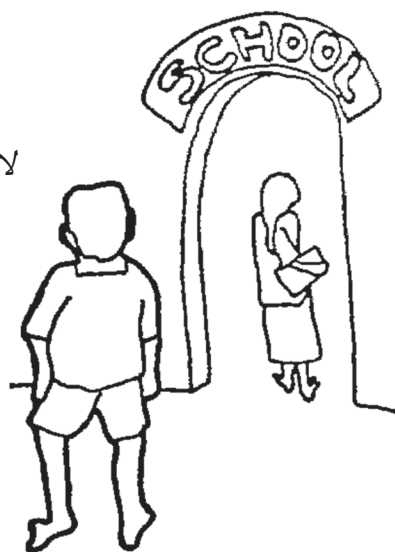
■ نیاز دارد مثل سایر نوزادان بازی کند.

کودکی که مشکل یادگیری دارد:

■ باید به طور عادی بین دیگران باشد. باید با بچه‌های دیگر بازی کند، با دیگران ارتباط برقرار کند، امور شخصی خود را انجام دهد و به تنهایی در اطراف حرکت کند.

لازم است همراه با سایر کودکان به مدرسه برود.

فرد بزرگسالی که مشکل یادگیری دارد:

■ لازم است با دیگران ارتباط برقرار کند، امور شخصی خود را انجام دهد، و تنهایی به گردش برود، امور خانه داری را انجام دهد، کار کند و در فعالیت های اجتماعی شرکت داشته باشد.

■ فرد بزرگسالی که قبلاً به مدرسه نرفته است باید درس بخواند. درس خواندن توانایی های او را افزایش می دهد.

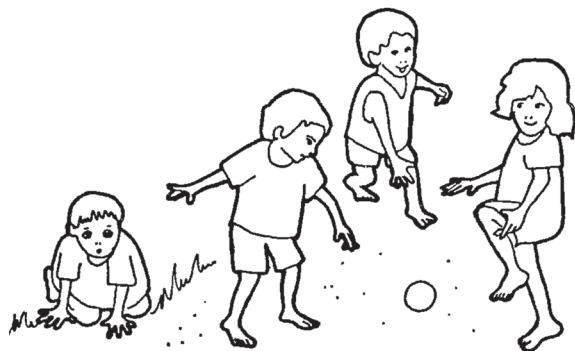

آموزش به کودک

■ اگر کودکی را آموزش می دهید، به دقت توجه داشته باشید تا ببینید چه کارهایی را می تواند انجام دهد. ببینید کودک چقدر پیشرفت کرده است.

آنچه را که کودک تحت آموزش شما می تواند انجام دهد با دیگران مقایسه کنید تا بفهمید که آیا می تواند همان فعالیت هایی را انجام دهد که کودکان دیگر انجام می دهند یا نه؟

ممکن است کودک فقط کمی عقب تر از کودکان هم سن و سال خود باشد. اگر اینطور است، احتمالاً می تواند انجام همان فعالیت ها، را یاد بگیرد.

شاید کودک، خیلی از کودکان هم سن و سال خود عقب تر باشد. در این صورت ممکن است فقط فعالیت هایی را انجام دهد که کودکان خیلی کوچک تر از او انجام می دهند.

■ نوزادان و کودکانی که مشکلات یادگیری دارند، می توانند توانایی های خود را با بازی کردن پرورش دهند. توان یار محلی کتابچه ای به نام « بازی برای کودکان معلول » دارد. در این کتابچه نشان داده شده که چگونه به پرورش توانایی های کودک کمک کنید. بازی به کودک کمک می کند تا یاد بگیرد مثل کودکان دیگر رفتار کند و کارهایی را که سایر کودکان انجام می دهند، یاد بگیرد، مانند برقراری ارتباط از طریق بازی. در مورد این کتابچه با توان یار محلی صحبت کنید.

آموزش به فرد بزرگسال

اگر فرد بزرگسالی را آموزش می دهید، ابتدا ببینید قادر به انجام چه کارهایی است.

سپس فعالیت هایی را که فرد می تواند انجام بدهد را با فعالیت هایی که سایر بزرگسالان انجام می دهند، مقایسه کنید.

■ ممکن است فرد فقط کمی عقب تر از سایر بزرگسالان باشد. اگر این طور است، احتمالاً می تواند انجام همان فعالیت ها را یاد بگیرد.

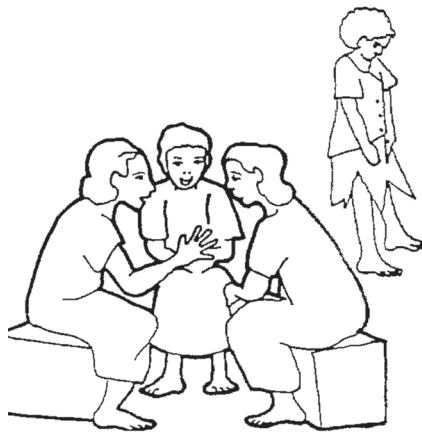
■ ممکن است فرد بزرگسال خیلی عقب تر از سایر بزرگسالان باشد. در این صورت، ممکن است فقط بتواند برخی از فعالیت ها را مانند سایر بزرگسالان انجام بدهد.

■ توان یار محلی کتابچه هایی در مورد آموزش انجام فعالیت های گوناگون در اختیار دارد. اگر فرد به چنین آموزشی نیاز داشته باشد در این مورد با او صحبت کنید.

انجام فعالیت های روزمره ی زندگی در مستقل شدن فرد اهمیت زیادی دارد و به افزایش اعتماد به نفس و احساس مفید بودن در فرد کمک می کند.

مشکلات رفتاری فرد

■ «رفتار» روش انجام کارها توسط فرد است. «رفتار» شامل شیوه و یا نحوه حرف زدن، نشستن، نگرستن، لباس پوشیدن و غیره می باشد.

■ هر کسی یاد می گیرد که چگونه رفتار کند این رفتار ممکن است مطلوب یا نامطلوب باشد.

■ برخی افراد که مشکل یادگیری دارند مثل دیگران

رفتار نمی کنند و گاهی رفتار نامطلوب و متفاوت دارند.

■ کسی که مشکل یادگیری دارد و به طور متفاوت رفتار می کند، شاید می خواهد به این طریق توجه شما را جلب کند. دقت کنید و ببینید

که فرد از رفتار متفاوت و یا نامطلوب خود چه منظوری دارد. این که بدانید چرا رفتار مطلوبی ندارد مهم است. اطلاع از این موضوع به شما کمک می کند تا رفتار او را اصلاح کنید.

برخی از رفتارهای نامطلوب و متفاوت به شرح زیر می باشند:

■ ممکن است به خودش و یا سایرین ضربه بزند، و یا بدون دلیل فرار کند

■ ممکن است شکلک درآورد، دستهایش را گاز بگیرد و خودش را مجروح کند، یا دیگران را گاز بگیرد.

■ ممکن است برخی حرکات را بارها و بارها تکرار کند.

■ ممکن است مدتی طولانی خودش را به جلو و عقب تاب دهد.

■ ممکن است متوجه خطر نباشد.

■ گاه به دلیل این رفتارهای نامطلوب ممکن است به خود آسیب برساند، مثلاً سرش را به جایی بکوبد یا به حیوانی نزدیک شود که نیش می زند یا گاز می گیرد.

■ شاید فرد نتواند درک کند که باید از اشیاء کثیف دوری کند. مثلاً ممکن است خاک را در دهان بگذارد و حتی ببلعد. ممکن است چنین رفتارهایی را بشود با آموزش تغییر داد. با آموزش، فرد می تواند رفتار های مطلوب را یاد بگیرد.

چگونه می توان رفتار نامطلوب را تغییر داد

■ هر کس رفتار مطلوب را با تقلید از رفتار خوب دیگران یاد می گیرد. کودک از راه بازی با کودکانی که رفتار مطلوب دارند و به خوبی با هم بازی می کنند، رفتار مناسب را یاد می گیرد. کودک یا فرد بزرگسالی که تحت آموزش شما است ممکن است رفتار مطلوب را به همین روش از شما و سایر اعضای خانواده یاد بگیرد.

■ زمانی که فرد رفتار نامطلوبی دارد، به او بفهمانید که شما چنین رفتاری را دوست ندارید. اگر می خواهد که شما از او راضی باشید نباید این رفتار ها را تکرار کند.

■ باید رفتار نامطلوب را بشناسید تا آن را اصلاح کنید. در ابتدا به دقت او را تحت نظر داشته باشید که چه موقع، در کجا، با چه کسی و چرا رفتار نامطلوب از او سر می زند.

■ ممکن است فرد رفتار نامطلوب خود را تکرار کند، زیرا به خاطر آن پاداش گرفته است. ببینید آیا به خاطر

رفتار نامطلوب پاداشی از محیط دریافت می کند و آیا این پاداش در نتیجه توجه فوق العاده ای است که به او می شود یا نتیجه رفتار خود اوست؟ آن پاداش چیست؟

وقتی کودک رفتار نامطلوبی انجام می دهد، مثلاً لیوانی را می شکند و والدین به او توجه می کنند، ممکن است کودک بار دیگر برای جلب توجه دیگران این کار را تکرار کند. جلب توجه نوعی پاداش است. گاهی اگر والدین بخواهند به زور کودک را به کاری وادار کنند که او دوست ندارد مثلاً با اجبار به او غذا بدهند، ممکن است کودک شروع به فریاد

زدن بکند، چنانچه والدین با این رفتار کودک از غذا دادن به او منصرف شوند، ممکن است کودک این رفتار نامطلوب را در موقعیت‌های مشابه تکرار کند و حتی برای امتناع از انجام کارهای دیگر نیز فریاد بکشد. منصرف شدن والدین از خواسته ای که برای کودک نامطلوب است نوعی پاداش محسوب می شود.

■ رفتار نامطلوب را باید نادیده گرفت، نه این که به آن پاداش داد.

■ بهتر است رفتار مطلوب مورد تشویق قرار گیرد. هر بار پس از انجام یک رفتار مطلوب به او پاداش بدهید. به این ترتیب او سعی می کند برای دریافت مجدد پاداش خوب رفتار کند. دادن پاداش را تا هنگامی که فرد رفتار مطلوب را یاد گرفت ادامه بدهید. سپس به تدریج دادن پاداش را متوقف کنید.

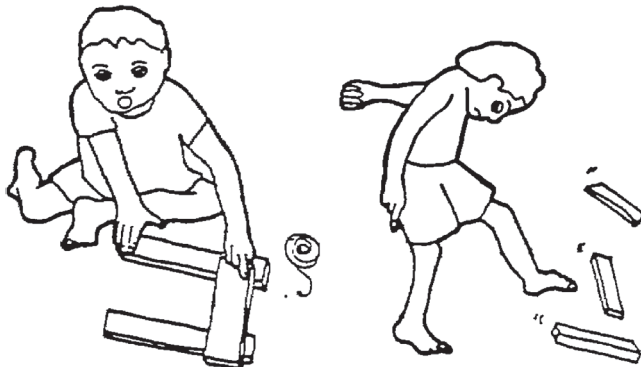
■ اگر او به شیوه ی نامطلوبی رفتار می کند ممکن است به سایرین و یا به اشیاء صدمه بزند.

■ رفتار نامناسب فرد را نادیده بگیرید، مگر این که به خودش یا کس دیگری آسیب برساند.

■ بهتر است فرد را پیش کسی که به او آسیب رسانده ببرید تا او را

ببیند و درک کند چه کاری کرده است. شاید همین کار باعث شود رفتاری را که به دیگران آسیب می رساند، تکرار نکند.

■ به او کمک کنید اثرات ناشی از رفتار نامطلوب خود را اصلاح کند. شاید به این ترتیب از رفتار بد خود دست بردارد. برای مثال اگر فرد چیزی را شکست و یا خراب کرد، باید تکه های شکسته شده را خودش جمع کند.

■ بهتر است فرد را تنبیه نکنید. تنبیه به هیچ وجه رفتار نامطلوب را تغییر نمی دهد. در حقیقت با این کار، توجه بیشتری به او می شود، که خود نوعی پاداش است و فرد به منظور جلب توجه بیش تر، رفتار نامطلوب خود را تکرار می کند.

سایر مشکلاتی که ممکن است فرد داشته باشد.

■ کسانی که مشکل یادگیری دارند ممکن است مشکلات دیگری از قبیل مشکل شنوایی، گویایی، بینایی، حرکتی، یا گه گاه غش داشته باشند. اگر فردی را که آموزش می دهید مشکلات دیگری دارد، توان یار محلی کتابچه های آموزشی دیگری برای این موارد به شما خواهد داد. در این مورد با او صحبت کنید.

نتیجه

بعد از مطالعه ی این کتابچه با پاسخ به پرسش های زیر اطلاعات خود را بیازمایید.

- چه چیزی موجب مشکل یادگیری می شود؟
- چگونه فردی را که مشکل یادگیری دارد برای انجام دادن کاری آموزش دهید؟
- اگر فرد رفتار نامطلوبی دارد چه باید بکنید؟
- وقتی فرد خوب یاد می گیرد و رفتار مناسبی دارد چه باید کرد؟

اکنون کتابچه را بررسی کنید و ببینید آیا پاسخ های شما صحیح است یا نه. چنانچه غلط باشد، بار دیگر کتابچه را بخوانید. سپس دوباره به پرسش ها پاسخ دهید و آن ها را بررسی کنید. اگر در انجام این کار مشکلی دارید، موضوع را با توان یار محلی در میان بگذارید.